

Grundläggande rättigheter för barn på flykt inom EU till följd av det ryska anfällskriget

Sverige

Juni 2023

Uppdragstagare: Raoul Wallenberginstitutet för mänskliga
rättigheter och humanitär rätt

Författare: Frida Wall, Anna Bruce

Friskrivning

Detta dokument beställdes av Europeiska unionens byrå för grundläggande rättigheter (FRA) som bakgrundsmaterial för projektet "Grundläggande rättigheter för barn på flykt inom EU till följd av det ryska anfällskriget". Informationen och synpunkterna i dokumentet återspeglar nödvändigtvis inte FRA:s åsikter eller officiella ståndpunkt. Dokumentet görs tillgängligt för allmänheten endast i öppenhets- och informationssyfte och utgör inte rättslig rådgivning eller något rättsligt ställningstagande.

Innehållsförteckning

1. Barn på flykt från Ukraina	3
1.1. Data om barn på flykt från Ukraina	3
2. Skydd för barn – rättsliga- och policyramverk samt praktiska förfaranden	7
2.1. Offentliga aktörers ansvar för att skydda barn	7
2.1.1. Enskilda barn, inklusive ensamkommande barn och barn som skilts från sina föräldrar	7
2.1.2. Barn som evakuerats från ukrainska institutioner	13
3. Ställföreträdande inklusive förmyndarskap för ensamkommande barn och barn som skilts från sina föräldrar på flykt från Ukraina.....	16
3.1. Barn som anlänt ensamkommande.....	16
3.2. Barn som anlänt utan föräldrar men med andra familjemedlemmar, grannar eller vänner till familjen.....	17
3.3. Barn som anlänt i grupp från ukrainsk institution eller barnhem (med eller utan en utsedd vårdnadshavare).....	18
3.4. Barn som anlänt i grupp genom privata initiativ till exempel genom fotbollsklubbar (med eller utan en utsedd vårdnadshavare)	20
4. Information och praktiska utmaningar gällande tillgång till grundläggande service för barn som flytt Ukraina	22
4.1. Allmän information och utmaningar	22
4.2. Utmaningar för barn i utsatthet och i risk för utsatthet	24
5. Existerande policy	26
5.1. Särskild handlingsplan och/eller integrerade åtgärder	26
5.2. Europeiska Barnrättsgarantin.....	27
5.3. Budget	28

1. Barn på flykt från Ukraina

1.1. Data om barn på flykt från Ukraina

Tabell 1 Barn på flykt från Ukraina

Kategori av barn	Registrerings system J/N	Antal barn (så disaggregerad som möjligt) (per den 30 april 2023 om inget annat anges)
Totalt antal barn	J	<p>Antal registrerade barn i familj och ensamkommande barn per den 30 april 2023:</p> <p>Asylsökande barn i familj och ensamkommande barn, ukrainska medborgare;</p> <p>Totalt registrerades 375 barn som asylsökande ukrainska medborgare 2022 och 2023 (362 barn i familj och 13 ensamkommande barn). 151 barn var mellan 0–6 år (69 flickor och 82 pojkar), 118 var mellan 7–12 år (58 flickor och 60 pojkar) och 106 var mellan 13–17 år (53 flickor och 53 pojkar).</p> <p>Barn i familj och ensamkommande barn som söker uppehållstillstånd enligt massflyktsdirektivet;</p> <p>Totalt registrerades 17 067 barn som sökte uppehållstillstånd enligt massflyktsdirektivet under 2022 och 2023 (16 257 barn i familj och 810 ensamkommande barn). 5 906 barn var mellan 0–6 år (2 850 flickor och 3 056 pojkar), 6 324 var mellan 7–12 år</p>

		(3 133 flickor och 3 191 pojkar) och 4 837 var mellan 13-17 år (2 304 flickor och 2 533 pojkar).
Anlänt i sällskap med mamma, pappa eller annan vårdnadshavare	J	<p>Antal registrerade barn i familj per den 30 april 2023:</p> <p>Asylsökande barn i familj, ukrainska medborgare;</p> <p>Totalt registrerades 362 barn i familj 2022 (343 barn) och 2023 (19 barn). 151 barn var mellan 0–6 år (69 flickor och 82 pojkar), 118 var mellan 7–12 år (58 flickor och 60 pojkar) och 93 var mellan 13–17 år (44 flickor och 49 pojkar).</p> <p>Barn i familj som söker uppehållstillstånd enligt massflyktsdirektivet;</p> <p>Totalt registrerades 16 257 barn i familj 2022 (15 452 barn) och 2023 (805 barn). 5 868 barn var mellan 0–6 år, 6 163 var mellan 7–12 år och 4 226 var mellan 13–17 år.</p> <p>År 2022 fanns det totalt 15 452 barn i familj registrerade varav 5 516 var mellan 0–6 år, 5 905 var mellan 7–12 år och 4 031 var mellan 13–17 år. Statistiken som är uppdelad efter kön för 2022 omfattar både barn i familj och ensamkommande barn. Av barnen mellan 0–6 år var 2 695 flickor och 2 859 pojkar (varav 38 var ensamkommande). Av barnen mellan 7–12 år var 3 017 flickor och 3 048 pojkar (varav 160 var ensamkommande). Av barnen mellan</p>

		<p>13–17 år var 2 202 flickor och 2 402 pojkar (varav 573 ensamkommande).</p> <p>År 2023 fanns det totalt 805 barn i familj registrerade varav 352 var mellan 0–6 år (155 flickor och 197 pojkar), 258 var mellan 7–12 år (116 flickor och 143 pojkar)¹ och 195 var mellan 13–17 år (85 flickor och 109 pojkar).²</p>
Anlänt utan föräldrar, men med andra familjemedlemmar, grannar eller vänner till familjen	J	<p>Migrationsverket rapporterar att fram till den 28 maj 2023 var 863 ensamkommande barn som beviljats uppehållstillstånd till följd av kriget i Ukraina registrerade. Av dessa anlände 801 barn till Sverige tillsammans med släktingar (andra än sina föräldrar) eller andra personer i deras nätverk. 62 barn anlände helt ensamma.³</p>
Anlänt ensamkommande	J	<p>Antal registrerade ensamkommande barn per den 30 april 2023:</p> <p>Asylsökande ensamkommande barn, ukrainska medborgare;</p> <p>Totalt registrerades 13 ensamkommande barn 2022 (10 barn) och 2023 (tre barn). Nio flickor och fyra pojkar. Alla barn var mellan 13–17 år gamla.</p> <p>Ensamkommande barn som sökt uppehållstillstånd enligt massflyktsdirektivet;</p>

¹ Varav ett barn är ensamkommande. Det går inte att avgöra om det är en flicka eller en pojke.

² Statistiken över det totala antalet barn och barn uppdelat efter kön skiljer sig åt med ett barn.

³ Sverige, e-postkorrespondens med rättslig expert på Migrationsverket, 14 juni 2023.

		Totalt registrerades 810 ensamkommande barn 2022 (771 barn) och 2023 (39 barn). Av dessa var 404 flickor och 406 pojkar. 38 av barnen var mellan 0–6 år, 161 mellan 7–12 år och 611 mellan 13-17 år.
Anlänt i grupp genom en organiserad evakuering från ukrainska institutioner eller barnhem (med eller utan en utsedd vårdnadshavare)	J	Migrationsverket rapporterar att det för närvarande inte finns några ensamkommande barn från Ukraina registrerade som har anlänt genom en organiserad evakuering från ukrainska institutioner, såsom barnhem. Sådana barn har dock enligt Migrationsverket tidigare varit registrerade, men har nu flyttat vidare till ett annat land. ⁴
Anlänt i grupp genom privata initiativ såsom fotbollsklubbar (med eller utan en utsedd vårdnadshavare)	J	Migrationsverket rapporterar att det för närvarande inte finns några ensamkommande barn från Ukraina registrerade som har anlänt genom en organiserad evakuering. ⁵

Källa: Sverige, Migrationsverket (2022) [Inkomna ansökningar om asyl och skydd enligt massflyktsdirektivet 2022](#), 2022 och; Sverige, Migrationsverket (2023) [Inkomna ansökningar om asyl och skydd enligt massflyktsdirektivet 2023](#), 2023.

Migrationsverket är den statliga myndighet som ansvarar för asylansökningar och för registrering av personer som anländer från Ukraina och söker uppehållstillstånd enligt massflyktsdirektivet. Migrationsverket publicerar statistik över asylansökningar från ukrainska medborgare och ansökningar under massflyktsdirektivet. Statistiken är officiell och tillgänglig för allmänheten på Migrationsverkets hemsida. Statistiken uppdateras vecko- och månadsvis.⁶ Dessutom finns viss statistik tillgänglig på begäran, se referenser ovan.

⁴ Sverige, e-postkorrespondens med rättslig expert på Migrationsverket, 14 juni 2023.

⁵ Sverige, e-postkorrespondens med rättslig expert på Migrationsverket, 14 juni 2023.

⁶ Sverige, Migrationsverket, [Sökande från Ukraina](#), officiell webbsida, hämtad 25 april 2023.

2. Skydd för barn – rättsliga- och policyramverk samt praktiska förfaranden

2.1. Offentliga aktörers ansvar för att skydda barn

I Sverige är det allmänna rättsliga ramverket för skydd av barn tillämpligt på barn som flytt från Ukraina. Ansvaret för barn som flytt Ukraina delas mellan Migrationsverket och kommunerna. Migrationsverket har huvudansvaret för mottagandet av personer som har ansökt om eller som har fått beviljat ett tillfälligt uppehållstillstånd enligt massflyktsdirektivet, inklusive barn som kommer med sina föräldrar eller vårdnadshavare. Den kommunala socialtjänsten ansvarar för ensamkommande barn.⁷ Dessutom har socialtjänsten ett generellt ansvar för alla barn upp till 18 år som vistas i kommunen. Socialtjänsten ska särskilt uppmärksamma barn som riskerar att fara illa och se till att de får det skydd och stöd de behöver.⁸ Detta gäller både ensamkommande barn och barn som vistas med sin familj (inklusive barn som vistas viseringsfritt i Sverige).⁹ Detta förutsätter dock att socialtjänsten har kännedom om barnets närvaro i kommunen och kräver att barnet kommer i kontakt med en myndighet eller någon annan som kan göra en anmälan till socialtjänsten om de får kännedom om eller misstänker att ett barn far illa.¹⁰

2.1.1. Enskilda barn, inklusive ensamkommande barn och barn som skilts från sina föräldrar

Barn som anländer till Sverige med sina föräldrar eller annan vårdnadshavare

⁷ Sverige, [Lag \(1994:137\) om mottagande av asylsökande m.fl.](#), 1 juli 2022, 3 §.

⁸ Sverige, [Socialtjänstlag \[2001:435\]](#), 1 januari 2018, 5 kap, 1 §.

⁹ Sverige, Socialstyrelsen, [Socialtjänstens ansvar för barn som flytt från Ukraina](#), officiell webbsida, hämtad 8 juni 2023.

¹⁰ Sverige, [Socialtjänstlag \[2001:435\]](#), 1 januari 2016, 14 kap, 1 §.

I Sverige har Migrationsverket huvudansvaret för mottagandet av personer som har ansökt om eller fått ett tillfälligt uppehållstillstånd enligt massflyktsdirektivet.¹¹ Barn som anländer till Sverige med sina föräldrar eller vårdnadshavare får erbjudande om boende, dagersättning och särskilt bidrag enligt lagen om mottagande av asylsökande (LMA).¹² Personer som får bistånd enligt LMA har inte rätt till bistånd enligt socialtjänstlagen för motsvarande förmåner.¹³ Om socialtjänsten däremot får kännedom om eller misstänker att ett barn far illa¹⁴ ska socialnämnden inleda en utredning om barnets behov av skydd och stöd enligt socialtjänstlagen.¹⁵

Ensamkommande barn som anländer till Sverige

I Sverige faller vård och placering av ensamkommande barn inom socialtjänstens ansvar. Migrationsverket gör bedömningen av om barnet är att betrakta som ensamkommande eller inte när barnet ansöker om uppehållstillstånd. Om barnet betraktas som ensamkommande ska myndigheten göra en orosanmälan till socialnämnden i ankomstkommunen.¹⁶ Detta beskrivs ytterligare nedan. Migrationsverket har en e-tjänst om ensamkommande barn som riktar sig till kommuner. Genom denna e-tjänst kan kommunerna se information om de ensamkommande barn som de ansvarar för. Kommunerna kan också rapportera eventuella förändringar i ansvar.¹⁷ Enligt socialtjänstlagen kan ett ensamkommande barn efter beslut av socialnämnden placeras i familjehem, hem för vård eller boende (HVB-hem) eller stödboende för barn och unga mellan 16–20 år.¹⁸ Barn kan också placeras i jourhem i högst två månader.¹⁹ Om barnet anländer till Sverige med en vuxen anhörig kan barnet, tillfälligt eller stadigvarande, placeras i barnets nätverk tillsammans med den anhöriga (även kallat nätverkshem). Socialtjänsten kan också genom en så kallad privatplacering medverka till att låta ett barn bo stadigvarande hos

¹¹ Sverige, [Utlänningslag \[2005:716\]](#), 1 januari 2010, 21 kap, 2 §.

¹² Sverige, [Lag \(1994:137\) om mottagande av asylsökande m.fl.](#), 1 juli 2022, 2 § och 1 § 2 punkten.

¹³ Sverige, [Lag \(1994:137\) om mottagande av asylsökande m.fl.](#), 1 juli 2022, 1 §.

¹⁴ Sverige, [Socialtjänstlag \[2001:435\]](#), 1 januari 2016, 14 kap, 1 §.

¹⁵ Sverige, [Socialtjänstlag \[2001:435\]](#), 1 januari 2013, 11 kap, 1 och 1a §§.

¹⁶ Sverige, e-postkorrespondens med rättslig expert på Migrationsverket, 2 juni 2023, och; Migrationsverket, [Ensamkommande barn från Ukraina](#), officiell webbsida, hämtad 25 april 2023.

¹⁷ Sverige, Migrationsverket, [Se och ändra ansvar för ensamkommande](#), officiell webbsida, hämtad 5 juli 2023.

¹⁸ Sverige, [Socialtjänstlag \[2001:435\]](#), 1 januari 2016, 6 kap, 1 §.

¹⁹ Sverige, [Socialtjänstlag \[2001:435\]](#), 1 januari 2013, 6 kap, 6 §.

en annan familj. En privatplacering faller dock utanför ramen för en placering enligt socialtjänstlagen, se ytterligare information i avsnitten nedan.²⁰

Inledningsvis är det viktigt att notera att privatplaceringar inte verkar ha ansetts vara ett lämpligt alternativ för ensamkommande barn från Ukraina. Sveriges Kommuner och Regioner (SKR) bedömer att privatplaceringar bör användas med försiktighet när det gäller ensamkommande barn från Ukraina.²¹ Vidare rapporterar Socialstyrelsen att privatplaceringar inte används för ensamkommande barn.²² SKR rapporterar att eftersom en majoritet av de ensamkommande barnen kommit tillsammans med anhöriga har en stor del placerats i familjehem i barnets nätverk, så kallade nätverksplaceringar.²³ Socialstyrelsen instämmer i denna bedömning.²⁴ Därför har kommunernas behov av platser på HVB-hem varit begränsat.²⁵

I Sverige kallas den kommun där barnet befinner sig när de ansöker om uppehållstillstånd för ankomstkommun. Ankomstkommunen har det initiala socialtjänstansvaret för ensamkommande barn som har ansökt om (men ännu inte fått) uppehållstillstånd enligt massflyktsdirektivet. Socialnämnden i ankomstkommunen ansvarar för att en utredning inleds enligt socialtjänstlagen.²⁶ Socialnämnden ska bedöma barnens behov oavsett hur länge de förväntas stanna i kommunen. Barns rätt att bli hörda regleras i socialtjänstlagen.²⁷ Enligt förvaltningslagen ska tolk användas vid behov.²⁸ Vid bedömning av ensamkommande barns behov behöver socialsekreteraren som regel använda tolk och involvera den gode mannen.²⁹ Enligt socialtjänstlagen kan socialnämnden även konsultera sakkunniga (till exempel psykologer) för att bedöma barnets behov.³⁰ Utredningen i ankomstkommunen är dock ofta begränsad till att besluta om en tillfällig placering utifrån de uppgifter som finns. Socialtjänsten ska följa upp placeringen av barnet om

²⁰ Sverige, Socialstyrelsen, [Socialtjänstens ansvar för ensamkommande barn som flytt från Ukraina](#), 17 maj 2022, s. 3-4.

²¹ Sverige, Sveriges kommuner och regioner, [Socialtjänstens ansvar för ensamkommande barn som flyr Ukraina](#), officiell webbsida, hämtad 8 juni 2023.

²² Sverige, e-postkorrespondens med representant vid Socialstyrelsen, 5 juli 2023.

²³ Sverige, e-postkorrespondens med representant vid Sveriges Kommuner och Regioner, 15 juni 2023.

²⁴ Sverige, e-postkorrespondens med representant vid Socialstyrelsen, 5 juli 2023.

²⁵ Sverige, e-postkorrespondens med representant vid Sveriges Kommuner och Regioner, 15 juni 2023.

²⁶ Sverige, [Socialtjänstlag \[2001:435\]](#), 1 januari 2013, 11 kap, 1 och 1a §§.

²⁷ Sverige, [Socialtjänstlag \[2001:435\]](#), 1 januari 2013, 11 kap, 10 §.

²⁸ Sverige, [Förvaltningslag \[2017:900\]](#), 28 september 2017, 13 §.

²⁹ Sverige, Socialstyrelsen (2020) [Ensamkommande barn och unga – handbok för socialtjänsten](#), februari, 2020.

³⁰ Sverige, [Socialtjänstlag \[2001:435\]](#), 1 januari 2013, 11 kap, 2 §.

vistelsen i ankomstkommunen blir längre än beräknat.³¹ Enligt Socialstyrelsen vistas barn vanligtvis mellan en och två veckor i ankomstkommunen. Ankomstkommunens ansvar kvarstår tills Migrationsverket utser en anvisningskommun i samband med utfärdande av uppehållstillstånd.³²

I Sverige utser Migrationsverket en anvisningskommun när ensamkommande barn har beviljats uppehållstillstånd enligt massflyktsdirektivet. I vissa fall kan ankomstkommunen behöva göra en orosanmälan till anvisningskommunen efter att barnet anvisats till den senare. Sådana anmälningar kan till exempel röra barn med särskilda behov eller om det finns misstankar om att barnet riskerar att fara illa.³³ Socialtjänsten i anvisningskommunen har samma ansvar för ensamkommande barn från Ukraina som beviljats skydd enligt massflyktsdirektivet som för ensamkommande asylsökande barn.³⁴ Det innebär att anvisningskommunen åtar sig det långsiktiga ansvaret för barnet enligt socialtjänstlagen.³⁵ Kommunen ska inleda en utredning för att bedöma barnets behov av ett mer långsiktigt boende och andra insatser. Ansvaret inträder omedelbart vid anvisningen, även om barnet ännu inte fysiskt befinner sig i kommunen.³⁶

En stor del av de ensamkommande barnen som flytt Ukraina har anlänt till Sverige tillsammans med en anhörig. Det kan vara barnets uttryckliga önskan att bo med den personen och socialtjänsten behöver då överväga en placering i barnets nätverk, tillfälligt eller stadigvarande. Som nämnts ovan regleras barns rätt att bli hörda och uttrycka sina åsikter i socialtjänstlagen.³⁷

Tillfällig placering i barnets nätverk

Om barnet har en närstående i Sverige ska socialtjänsten överväga om barnet kan placeras där under den tid som socialtjänsten utreder barnets behov och barnets långsiktiga placering.³⁸ Det betyder dock inte att en sådan placering alltid ska ha

³¹ Sverige, Socialstyrelsen [Socialtjänstens ansvar för ensamkommande barn som flytt från Ukraina](#), 17 maj 2022, s 1.

³² Sverige, Socialstyrelsen [Socialtjänstens ansvar för ensamkommande barn som flytt från Ukraina](#), 17 maj 2022, s. 1-2.

³³ Sverige, Socialstyrelsen [Socialtjänstens ansvar för ensamkommande barn som flytt från Ukraina](#), 17 maj 2022, s. 2.

³⁴ Sverige, Socialstyrelsen, [Socialtjänstens ansvar för ensamkommande barn som flytt från Ukraina](#), 17 maj 2022, s. 2.

³⁵ Sverige, Migrationsverket, [Ensamkommande barn från Ukraina](#), officiell webbsida, hämtad 25 april 2023.

³⁶ Sverige, Socialstyrelsen, [Socialtjänstens ansvar för ensamkommande barn som flytt från Ukraina](#), 17 maj 2022, s. 1.

³⁷ Sverige, [Socialtjänstlag \[2001:435\]](#), 1 januari 2013, 11 kap, 10 §.

³⁸ Sverige, [Socialtjänstlag \[2001:435\]](#), 7 juni 2007, 6 kap, 5 §.

företråde, utan snarare att socialtjänsten ska utreda möjligheten att placera barnet i sitt naturliga nätverk.³⁹ Barnets bästa ska alltid vara avgörande⁴⁰ och bedömningen ska dokumenteras. En tillfällig placering i barnets nätverk förutsätter att barnet känner familjen väl från innan ankomsten till Sverige, att hemmet är lämpligt för barnet och att socialtjänsten bedömer att placeringen är till barnets bästa.⁴¹ Vilka uppgifter om familjehemmet som socialtjänsten behöver inhämta inför beslut om tillfällig placering i nätverket bedöms i varje enskilt fall. Om socialtjänsten bedömer att förhållandena i det enskilda hemmet är godtagbara kan barnet tillfälligt placeras där. Under den tillfälliga placeringen behöver socialtjänsten göra löpande bedömningar av hur familjen tillgodoser barnets behov.⁴² Sådana tillfälliga placeringar omfattas inte av bestämmelserna om familjehem eller jourhem enligt socialtjänstlagen.⁴³ Socialnämnden har dock ansvar för att det tillfälliga hemmet är lämpligt för barnet.⁴⁴

Stadigvarande placering i barnets nätverk

I **Sverige** utreds ensamkommande barns behov av socialtjänsten utifrån de regler som gäller för utredningar av andra barn. Utredningen behöver dock anpassas till det ensamkommande barnets särskilda situation. Efter att barnets behov har utretts kan socialtjänsten bedöma att barnets bästa är att stadigvarande placeras i familjehem i sitt nätverk, ett så kallat nätverkshem.⁴⁵ För att en sådan placering ska vara möjlig behöver familjehemmet i nätverket utredas som familjehem, på samma sätt som andra familjehem.⁴⁶ En bedömning av ett familjehem innefattar insamling av uppgifter genom till exempel intervjuer och referenser.⁴⁷ Socialtjänsten ska i varje enskilt fall göra en bedömning av om förhållandena i hemmet tillgodoser barnets behov. Vården av barnet ska noga följas upp, bland annat genom regelbundna personliga besök i

³⁹ Sverige, Socialstyrelsen, [Socialtjänstens ansvar för ensamkommande barn som flytt från Ukraina](#), 17 maj 2022, s. 3.

⁴⁰ Sverige, [Socialtjänstlag \[2001:435\]](#), 7 juni 2007, 6 kap, 5 §, och 1 januari 2013, 1 kap, 2 §.

⁴¹ Sverige, Socialstyrelsen, [Socialtjänstens ansvar för ensamkommande barn som flytt från Ukraina](#), 17 maj 2022, s. 3.

⁴² Sverige, Socialstyrelsen, [Socialtjänstens ansvar för ensamkommande barn som flytt från Ukraina](#), 17 maj 2022, s. 3.

⁴³ Beslut om en tillfällig placering i ett familjehem i barnets nätverk fattas enligt 4 kap 1 § socialtjänstlagen i form av tillfällig vård utanför familjehemmet. Innan beslut fattas ska en utredning enligt 11 kap 1 § socialtjänstlagen göras.

⁴⁴ Sverige, Socialstyrelsen, (2020) [Placerade barn och unga – en handbok för socialtjänsten](#), april 2020, sida 17.

⁴⁵ Sverige, Socialstyrelsen, [Socialtjänstens ansvar för ensamkommande barn som flytt från Ukraina](#), 17 maj 2022, s. 4.

⁴⁶ Sverige, [Socialtjänstlag \[2001:435\]](#), 7 juni 2007, 6 kap, 6 §.

⁴⁷ Sverige, Socialstyrelsen, (2023) [Pro-fam – Processen vid utredning av familjehem](#), juni 2023.

familjehemmet och genom enskilda samtal med barnet. En bedömning av hur ofta barnet ska besökas bör göras löpande under placeringen.⁴⁸

Den största skillnaden mellan en tillfällig och en stadigvarande placering i barnets nätverk är omfattningen av utredningen av placeringen. Som beskrivits ovan är utredningen av en tillfällig placering inte lika omfattande som för en stadigvarande placering. Socialtjänsten har dock fortfarande huvudansvaret för barnet och ska löpande göra bedömningar av hur familjen tillgodoser barnets behov på samma sätt som för stadigvarande placeringar. Barnets bästa ska vara avgörande i båda fallen.

Privatplacering

I **Sverige** kan socialnämnden genom en så kallad privatplacering även medverka till att låta ett barn bo stadigvarande hos en annan familj, utanför ramen för en placering i familjehem.⁴⁹ Det kan till exempel vara en familj som barnet har rest till Sverige tillsammans med. En privatplacering är dock inte en form av placering enligt socialtjänstlagen och initieras inte av socialtjänsten.⁵⁰ Det är istället en överenskommelse mellan barnets vårdnadshavare i hemlandet och en familj som bor i Sverige.⁵¹ Om ingen överenskommelse finns eller kan bekräftas på ett tillfredsställande sätt saknas förutsättningar för en privatplacering.⁵² Vid en privatplacering är socialtjänsten inte skyldig att följa upp vården på samma sätt som vid en familjehemsplacering.⁵³ För att socialtjänsten ska kunna ge sitt medgivande till en privatplacering behöver förhållandena i det tilltänkta hemmet utredas.⁵⁴ En sådan utredning görs efter ansökan från de personer som ska ta hand om barnet. Hur omfattande utredningen behöver vara är beroende av omständigheterna i det enskilda fallet. Socialtjänsten kan inte ge sitt medgivande till en privatplacering om de bedömer att barnet har ett vårdbehov. Vidare kan socialtjänsten välja att inte medverka till en privatplacering om de inte har möjlighet att följa upp placeringen av barnet i tillräcklig

⁴⁸ Sverige, Socialstyrelsen, [Socialtjänstens ansvar för ensamkommande barn som flytt från Ukraina](#), 17 maj 2022, s. 4.

⁴⁹ Sverige, Socialstyrelsen, (2020) [Placerade barn och unga – en handbok för socialtjänsten](#), april 2020, s. 71.

⁵⁰ Sverige, Socialstyrelsen, (2020) [Placerade barn och unga – en handbok för socialtjänsten](#), april 2020, s. 71.

⁵¹ Sverige, Socialstyrelsen, [Socialtjänstens ansvar för ensamkommande barn som flytt från Ukraina](#), 17 maj 2022, s. 4.

⁵² Sverige, Socialstyrelsen, [Socialtjänstens ansvar för ensamkommande barn som flytt från Ukraina](#), 17 maj 2022, s. 4.

⁵³ Enligt 6 kap 7 b § socialtjänstlagen är socialtjänsten endast skyldig att följa upp vården i familjehem, jourhem, stödboende eller hem för vård eller boende.

⁵⁴ Ett medgivande ges enligt 6 kap 6 § socialtjänstlagen.

utsträckning.⁵⁵ Som nämnts ovan bedömer SKR att privatplaceringar ska användas med försiktighet när det gäller ensamkommande barn från Ukraina. Detta beror bland annat på att socialtjänsten inte har samma uppföljningsansvar för en sådan placering.⁵⁶ Socialstyrelsen rapporterar dessutom att privatplaceringar inte används för ensamkommande barn.⁵⁷

2.1.2. Barn som evakuerats från ukrainska institutioner

I Sverige beror offentliga aktörers inblandning och tillsyn på bedömningen av om ett barn anses vara ensamkommande eller inte. För barn som anländer i stora grupper från ukrainska institutioner är det därför avgörande att utreda om de har en ställföreträdare med sig. Med ensamkommande barn avses barn under 18 år som vid ankomsten till Sverige är skilda från båda sina föräldrar eller från annan vuxen som kan anses ha trätt i föräldrarnas ställe.⁵⁸ Migrationsverket ansvarar för att göra en individuell bedömning av om barnet ska anses som ensamkommande eller inte när myndigheten får in en ansökan om uppehållstillstånd enligt massflyktdirektivet.⁵⁹ I ärenden som rör barn från ukrainska institutioner eller barn med annan vårdnadshavare än en förälder ska, enligt Migrationsverkets interna rutiner, handlingar som rör vårdnaden skannas, kopieras och skickas för översättning. Dessa dokument granskas sedan och bedöms enligt ukrainsk lag.⁶⁰ Detta beskrivs närmre i avsnitt 3.3. nedan. Generellt sett faller ansvaret för barnen i första hand på dess ställföreträdare om barnen har en sådan med sig. SKR bedömer dock att även om barn som anländer i stora grupper inte är att betrakta som ensamkommande bör Migrationsverket göra en orosanmälan⁶¹ till socialtjänsten i den kommun där barnen vistas. Detta eftersom ett stort antal barn per enskild vuxen som anses ha trätt i föräldrarnas ställe utgör skäl för

⁵⁵ Sverige, Socialstyrelsen, [Socialtjänstens ansvar för ensamkommande barn som flytt från Ukraina](#), 17 maj 2022, s. 5.

⁵⁶ Sverige, Sveriges kommuner och regioner, [Socialtjänstens ansvar för ensamkommande barn som flyr Ukraina](#), officiell webbsida, hämtad 8 juni 2023.

⁵⁷ Sverige, e-postkorrespondens med representant vid Socialstyrelsen, 5 juli 2023.

⁵⁸ Sverige, [Lag \(1994:137\) om mottagande av asylsökande m.fl.](#), 1 juni 2018, 1b §, och; [Lag \[2005:429\] om god man för ensamkommande barn](#), 9 juni 2005, 2 §. Innebörden av formuleringen "trätt i föräldrarnas ställe" beskrivs i kapitel 3 nedan.

⁵⁹ Sverige, [Lag \(1994:137\) om mottagande av asylsökande m.fl.](#), 1 juni 2018, 1b §, och; [Lag \[2005:429\] om god man för ensamkommande barn](#), 9 juni 2005, 2 §.

⁶⁰ Sverige, e-postkorrespondens med rättslig expert på Migrationsverket, 2 juni 2023.

⁶¹ Sverige, [Socialtjänstlag \[2001:435\]](#), 1 januari 2016, 14 kap, 1 §.

att misstänka att ett barn far illa.⁶² Detta förfarande bekräftas av Migrationsverket som uppger att det som regel alltid görs en orosanmälan till socialtjänsten för att meddela att barnet har en annan vårdnadshavare än en förälder.⁶³

Migrationsverket gör bedömningen av om barnet är ensamkommande eller inte när barnet ansöker om uppehållstillstånd hos myndigheten, och inte vid gränspassagen. Om det inte finns någon person som kan anses ha trätt i föräldrarnas ställe betraktas barnen som ensamkommande av svenska myndigheter. Enligt Migrationsverkets interna rutiner för ensamkommande barn ska myndigheten göra en orosanmälan till ankomstkommunen när ett ensamkommande barn söker uppehållstillstånd enligt massflyktsdirektivet. Detta för att uppmärksamma kommunen på deras socialtjänstsansvar för dessa barn på grund av att barnet saknar vårdnadshavare.⁶⁴ Som beskrivits i avsnittet ovan kan ett ensamkommande barn efter socialnämndens beslut placeras i familjehem (inklusive familjehem i barnets nätverk, tillfälligt eller stadigvarande), HVB-hem eller stödboende för barn och unga mellan 16-20 år.⁶⁵ Som nämnts ovan anger både SKR och Socialstyrelsen att placeringar i familjehem i barnets nätverk, nätverkshem, är den huvudsakliga placeringsformen som används för ensamkommande barn från Ukraina. Det beror på att de flesta av de ensamkommande barnen har kommit tillsammans med anhöriga.⁶⁶ Därför har kommunernas behov av platser på HVB-hem varit begränsat.⁶⁷ Socialtjänsten har samma ansvar för omhändertagandet av barn oavsett vilken av ovanstående placeringsformer som väljs för det enskilda barnet, vilket beskrivs i avsnitt 2.1.1. ovan.

Det svenska rättsliga- och policyramverket gällande HVB-hem och stödboende är av allmän karaktär och ställer inga specifika krav på till exempel personalens nationalitet. I socialtjänstförordningen⁶⁸ framgår det att en person med lämplig utbildning ska förestå verksamheten på HVB-hem och stödboende. Det ska också finnas sådan personal som behövs för en ändamålsenlig verksamhet.⁶⁹ Vidare framgår det av

⁶² Sverige, Sveriges kommuner och regioner, [Socialtjänstens ansvar för ensamkommande barn som flyr Ukraina](#), officiell webbsida, hämtad 8 juni 2023.

⁶³ Sverige, e-postkorrespondens med rättslig expert på Migrationsverket, 2 juni 2023.

⁶⁴ Sverige, e-postkorrespondens med rättslig expert på Migrationsverket, 2 juni 2023, och; *Migrationsverket, Ensamkommande barn från Ukraina*, officiell webbsida, hämtad 5 april 2023.

⁶⁵ Sverige, [Socialtjänstlag \[2001:435\]](#), 1 januari 2016, 6 kap, 1 §.

⁶⁶ Sverige, e-postkorrespondens med representant vid Sveriges Kommuner och Regioner, 15 juni 2023, och; e-postkorrespondens med representant vid Socialstyrelsen, 5 juli 2023.

⁶⁷ Sverige, e-postkorrespondens med representant vid Sveriges Kommuner och Regioner, 15 juni 2023.

⁶⁸ Sverige, [Socialtjänstförordning \[2011:937\]](#), 29 november 2001.

⁶⁹ Sverige, [Socialtjänstförordning \[2011:937\]](#), 1 januari 2016, 3 kap, 5 §.

Socialstyrelsens föreskrifter och allmänna råd om hem för vård eller boende⁷⁰ att huvudmän ska anpassa sin personalstyrka för att tillgodose barnens vårdbehov och säkerställa en trygg och säker vård. Personalen ska också finnas tillgänglig dygnet runt.⁷¹ Enligt Socialstyrelsens handbok för socialtjänsten om placeringar för barn och unga ska kommunernas uppdrag till HVB-hem och stödboende innehålla uppgifter om eventuellt behov av tolk för ett visst språk.⁷² Alla ensamkommande barn från Ukraina som bor i dessa boendeformer har också tillgång till en god man, vilket kommer att beskrivas i kapitel 3 nedan. Som framgått ovan har dock kommunernas behov av platser på HVB-hem för ensamkommande barn från Ukraina varit mycket begränsad.⁷³

SKR rapporterar att såvitt de vet har endast en kommun i Sverige tagit emot en grupp på ett 20-tal barn från en ukrainsk institution. Efter samråd mellan SKR, Migrationsverket, Socialstyrelsen och Inspektionen för vård och omsorg (IVO) anvisades dessa barn till kommunen som ensamkommande. Barnens situation utreddes av socialtjänsten och barnen placerades med personalen som familjehemsföräldrar (placering i familjehem i barnets nätverk).⁷⁴ SKR rapporterar att såvitt de vet lämnade gruppen Sverige i augusti 2022 och återvände till Ukraina.⁷⁵ Migrationsverket rapporterar att den grupp med barn som tidigare varit registrerad har flyttat vidare till ett annat land, men specificerar inte vilket.⁷⁶

⁷⁰ Sverige, [Socialstyrelsens föreskrifter och allmänna råd om hem för vård eller boende](#), HSLF-FS 2016:55, 31 maj 2016.

⁷¹ Sverige, [Socialstyrelsens föreskrifter och allmänna råd om hem för vård eller boende](#), HSLF-FS 2016:55, 31 maj 2016, 6 kap, 1-2 §§.

⁷² Sverige, Socialstyrelsen, (2020) [Placerade barn och unga – en handbok för socialtjänsten](#), april 2020.

⁷³ Sverige, e-postkorrespondens med representant vid Sveriges Kommuner och Regioner, 15 juni 2023, och; Sverige, e-postkorrespondens med representant vid Socialstyrelsen, 5 juli 2023.

⁷⁴ Sverige, e-postkorrespondens med representant vid Sveriges Kommuner och Regioner, 15 juni 2023.

⁷⁵ Sverige, e-postkorrespondens med representant vid Sveriges Kommuner och Regioner, 15 juni 2023.

⁷⁶ Sverige, e-postkorrespondens med rättslig expert på Migrationsverket, 14 juni 2023.

3. Ställföreträdande inklusive förmyndarskap för ensamkommande barn och barn som skilts från sina föräldrar på flykt från Ukraina

3.1. Barn som anlänt ensamkommande

I Sverige finns det flera olika lagar som reglerar rätten för ett barn att få en ställföreträdare i Sverige, till exempel föräldrabalken,⁷⁷ lagen om vissa internationella rättsförhållanden rörande äktenskap och förmyndarskap,⁷⁸ och lagen om god man för ensamkommande barn (Lgeb).⁷⁹ Enligt Lgeb ska en god man förordnas om barnet vid ankomsten till Sverige är skilt från båda sina föräldrar eller från någon annan vuxen som får anses ha trätt i föräldrarnas ställe.⁸⁰ Ensamkommande barn som har ansökt om uppehållstillstånd enligt massflyktsdirektivet har alltså rätt till en god man, på samma sätt som asylsökande barn från tredje land. Enligt Migrationsverket utses en god man för alla ensamkommande barn som får skydd enligt massflyktsdirektivet förutom i mycket få undantagsfall.⁸¹

Enligt Lgeb upphör godmanskapet om en förälder eller annan vårdnadshavare kommer till Sverige, om barnet lämnar Sverige, om en särskilt förordnad vårdnadshavare utses eller om det är uppenbart att en god man av någon annan anledning inte längre behövs.⁸² Enligt Lgeb ska socialnämnden i den kommun där barnet vistas väcka talan eller anmäla behov av en särskilt förordnad vårdnadshavare enligt föräldrabalken om det inte finns särskilda skäl mot ett sådant förordnande.⁸³ Enligt Migrationsverket upphör godmanskapet när ett ensamkommande barn beviljas uppehållstillstånd.

⁷⁷ Sverige, [Föräldrabalk \[1949:381\]](#), 10 juni 1949.

⁷⁸ Sverige, [Lag \[1904:26 s.1\] om vissa internationella rättsförhållanden rörande äktenskap och förmyndarskap](#), 8 juli 1904.

⁷⁹ Sverige, [Utlänningslag \[2005:716\]](#), 29 september 2005, 1 kap, 10 §.

⁸⁰ Sverige, [Lag \[2005:429\] om god man för ensamkommande barn](#), 9 juni 2005, 2 §.

⁸¹ Sverige, e-postkorrespondens med rättslig expert på Migrationsverket, 11 juli 2023.

⁸² Sverige, [Lag \[2005:429\] om god man för ensamkommande barn](#), 9 juni 2005, 5 §.

⁸³ Sverige, [Lag \[2005:429\] om god man för ensamkommande barn](#), 9 juni 2005, 10 §.

Godmanskapet kan dock i vissa fall kvarstå en tid efter att barnet har beviljats uppehållstillstånd. I sådana fall upphör godmanskapet när socialnämnden utsett en särskilt förordnad vårdnadshavare.⁸⁴ SKR bedömer att det finns särskilda skäl som talar emot att utse en särskilt förordnad vårdnadshavare för ukrainska ensamkommande barn på grund av att deras uppehållstillstånd är tillfälliga.⁸⁵ SKR:s uppfattning är att kommunerna i första hand har valt att utse en god man i stället för en särskilt förordnad vårdnadshavare.⁸⁶

I **Sverige** är det offentliga biträdets roll att bistå barnet i juridiska frågor som rör ansökan om uppehållstillstånd. Migrationsverket rapporterar att offentliga biträden har utsetts endast för en handfull ensamkommande barn från Ukraina som sökt uppehållstillstånd enligt massflyktdirektivet. Myndigheten rapporterar att en möjlig förklaring till detta kan vara att den absoluta majoriteten av personer som söker skydd i Sverige enligt massflyktsdirektivet, inklusive ensamkommande barn, beviljas skydd och anses därför inte vara i behov av ett offentligt biträde.⁸⁷

3.2. Barn som anlant utan föräldrar men med andra familjemedlemmar, grannar eller vänner till familjen

I **Sverige** ska en god man förordnas om barnet vid ankomsten till Sverige är skilt från båda föräldrarna eller från annan vuxen som kan anses ha trätt i föräldrarnas ställe.⁸⁸ Som framgått under flera avsnitt ovan bedömer Migrationsverket om barnet anses som ensamkommande eller inte vid registreringen hos Migrationsverket. En individuell bedömning görs i varje enskilt fall.

I **Sverige** kan ansökan om god man göras av Migrationsverket eller socialnämnden i den kommun där barnet vistas. Ansökan görs till kommunens överförmyndare.⁸⁹ När det gäller ensamkommande barn är det överförmyndarens ansvar att bedöma situationen för varje enskilt barn och utse en lämplig god man. Detta förfarande är

⁸⁴ Sverige, Migrationsverket, [Gode mannens roll under asyltiden](#), officiell webbsida, hämtad 9 juni 2023.

⁸⁵ Sverige, Sveriges kommuner och regioner, [Frågor och svar om ställföreträdare för barn utan vårdnadshavare som flyr från Ukraina](#), officiell webbsida, hämtad 8 juni 2023. Sveriges kommuner och regioner bekräftar denna bedömning i e-postkorrespondens, 15 juni 2023.

⁸⁶ Sverige, e-postkorrespondens med representant vid Sveriges Kommuner och Regioner, 15 juni 2023.

⁸⁷ Sverige, e-postkorrespondens med rättslig expert på Migrationsverket, 14 juni 2023.

⁸⁸ Sverige, [Lag \[2005:429\] om god man för ensamkommande barn](#), 9 juni 2005, 2 §.

⁸⁹ Sverige, [Lag \[2005:429\] om god man för ensamkommande barn](#), 1 januari 2017, 3 §.

detsamma oavsett om en god man är förordnad inom gruppen av medföljande vuxna eller i Sverige. Om en annan vuxen kan anses ha trätt i föräldrarnas ställe anses barnet inte som ensamkommande. Överförmyndaren har då ingen skyldighet att utse en god man. Detta beskrivs närmare i avsnitt 3.3. Vid bedömningen av om den som utses till god man är lämplig för uppdraget ska överförmyndaren särskilt beakta den utsatta situation som barnet befinner sig i.⁹⁰ Innan någon förordnas till god man ska hans eller hennes lämplighet kontrolleras.⁹¹ Överförmyndaren ska också informera barnet om förordnandet och, om möjligt, ge barnet möjlighet att yttra sig över förordnandet.⁹²

3.3. Barn som anlänt i grupp från ukrainsk institution eller barnhem (med eller utan en utsedd vårdnadshavare)

I **Sverige** bedömer Migrationsverket om barnet anses som ensamkommande eller inte vid registreringen, som angetts i avsnittet ovan. Enligt Lgeb ska en god man förordnas för ensamkommande barn.⁹³ Enligt LMA avses ensamkommande barn som barn under 18 år som vid ankomsten till Sverige är skilda från båda sina föräldrar eller från annan vuxen som kan anses ha trätt i föräldrarnas ställe, eller som efter ankomsten lämnas utan sådan ställföreträdare.⁹⁴ En vuxen person som trätt i föräldrarnas ställe avser en person som på grund av lagen eller sedvänjan i den stat där barnet senast hade sin hemvist har ställning som vårdnadshavare för barnet, enligt förarbetena till Lgeb och LMA. Till denna kategori hör även personer som enligt ett domstolsavgörande som är erkänt i Sverige är vårdnadshavare för barnet.⁹⁵ Förarbetena understryker också att det är centralt att den vuxne erkänns som företrädare för barnet av svenska myndigheter.⁹⁶

⁹⁰ Sverige, [Lag \[2005:429\] om god man för ensamkommande barn](#), 9 juni 2005, 4 §.

⁹¹ Sverige, [Lag \[2005:429\] om god man för ensamkommande barn](#), 9 juni 2005, 4 §, och; [Föräldrabalk \[1949:381\]](#), 1 januari 2015, 11 kap, 12 §.

⁹² Sverige, [Lag \[2005:429\] om god man för ensamkommande barn](#), 1 januari 2017, 3 §.

⁹³ Sverige, [Lag \[2005:429\] om god man för ensamkommande barn](#), 9 juni 2005, 2 §.

⁹⁴ Sverige, [Lag \(1994:137\) om mottagande av asylsökande m.fl.](#), 1 juni 2018, 1b §.

⁹⁵ Sverige, Justitiedepartementet (2005) [Stärkt skydd för ensamkommande barn](#), 2004/05:136, 23 mars 2005, s. 26, och; Sverige, Justitiedepartementet (2005) [Mottagande av ensamkommande barn](#), 2005/06:46, 3 november 2005, s. 38.

⁹⁶ Sverige, Justitiedepartementet (2005) [Stärkt skydd för ensamkommande barn](#), 2004/05:136, 23 mars 2005, s. 26, och; Sverige, Justitiedepartementet (2005) [Mottagande av ensamkommande barn](#), 2005/06:46, 3 november 2005, s. 38.

I Sverige är 1996 års Haagkonvention tillämplig som svensk lag och ger vägledning i internationella frågor om vårdnad. Utgångspunkten är att de vårdnadsförhållanden som föreligger enligt lagen i den stat där barnet har sin hemvist består även efter byte av denna hemvist till en annan stat.⁹⁷ Enligt Migrationsverket erkänns inte utländska vårdnadsavgöranden utan stöd i lag i Sverige.⁹⁸ Enligt Migrationsverkets interna rutinska handlingar i ärenden som rör barn från ukrainska institutioner eller barn med annan vårdnadshavare än en förälder som rör vårdnad skannas, kopieras och skickas för översättning. Dessa dokument granskas och bedöms sedan enligt ukrainsk lag. Om handlingen som rör någon annan än en förälder bedöms styrka vårdnad anses den personen ha trätt i föräldrarnas ställe och har därmed det primära ansvaret för barnet. Om handlingen inte bedöms styrka vårdnad ska barnets hanteras som ensamkommande. Som huvudregel ska en orosanmälan till socialtjänsten göras för att uppmärksamma socialtjänsten på att barnet har en annan vårdnadshavare än en förälder.⁹⁹

I Sverige behöver överförmyndaren göra en egen oberoende bedömning enligt Lgeb om frågan om god man aktualiseras. Det kan till exempel handla om huruvida en vuxen person som rest med barnet till Sverige kan anses ha trätt i föräldrarnas ställe.¹⁰⁰ SKR bedömer att överförmyndaren kan söka vägledning av den bedömning som Migrationsverket gjort. Om det inte har framkommit några konkreta skäl att ifrågasätta Migrationsverkets bedömning och inga nya handlingar har lämnats in bör denna bedömning som regel läggas till grund för överförmyndarens bedömning.¹⁰¹

I Sverige har överförmyndaren ingen skyldighet att utse en god man när en annan vuxen anses ha trätt i föräldrarnas ställe.¹⁰² Det kan dock finnas situationer där socialnämnden eller överförmyndaren ändå bedömer att barnet behöver en god man trots att en vuxen har trätt i föräldrarnas ställe. Enligt SKR kan detta till exempel vara i situationer där en person anses ha trätt i föräldrarnas ställe för ett stort antal barn och där praktiska svårigheter kan uppstå.¹⁰³ I dessa fall kan 4 kap. 3 § lagen om vissa internationella rättsförhållanden rörande äktenskap och förmynderskap vara

⁹⁷ Sverige, [Lag \[2012:318\] om 1996 års Haagkonvention](#), 31 maj 2012.

⁹⁸ Sverige, e-postkorrespondens med rättslig expert på Migrationsverket, 2 juni 2023.

⁹⁹ Sverige, e-postkorrespondens med rättslig expert på Migrationsverket, 2 juni 2023.

¹⁰⁰ Sverige, Sveriges kommuner och regioner, [Frågor och svar om ställföreträdare för barn utan vårdnadshavare som flyr från Ukraina](#), officiell webbsida, hämtad 8 juni 2023.

¹⁰¹ Sverige, Sveriges kommuner och regioner, [Frågor och svar om ställföreträdare för barn utan vårdnadshavare som flyr från Ukraina](#), officiell webbsida, hämtad 8 juni 2023.

¹⁰² Sverige, [Lag \[2005:429\] om god man för ensamkommande barn](#), 9 juni 2005, 2 §.

¹⁰³ Sverige, Sveriges kommuner och regioner, [Frågor och svar om ställföreträdare för barn utan vårdnadshavare som flyr från Ukraina](#), officiell webbsida, hämtad 8 juni 2023.

tillämplig.¹⁰⁴ Enligt denna bestämmelse finns det en möjlighet att förordna god man enligt, bland annat, 11 kap. 1 § föräldrabalken.¹⁰⁵

3.4. Barn som anlänt i grupp genom privata initiativ till exempel genom fotbollsklubbar (med eller utan en utsedd vårdnadshavare)

I **Sverige** har inga uppgifter identifierats om barn som anlänt i grupp genom privata initiativ.¹⁰⁶ Som framgått under flera avsnitt ovan bedömer Migrationsverket om barnet anses som ensamkommande eller inte vid registreringen. Enligt Lgeb ska en god man förordnas för ensamkommande barn.¹⁰⁷ Om Migrationsverket bedömer att det finns en annan vuxen som kan anses ha trätt i föräldrarnas ställe¹⁰⁸ inom gruppen av medföljande vuxna har den personen det primära ansvaret för barnet. För ytterligare information om personer som trätt i föräldrarnas ställe, se avsnitt 3.3. ovan.

I **Sverige** görs en ansökan om god man av Migrationsverket eller socialnämnden i den kommun där barnet är bosatt, enligt Lgeb. Ansökan om god man görs till den kommunala överförmyndaren.¹⁰⁹ Som nämnts under avsnitt 3.3. ovan behöver överförmyndaren göra en egen självständig bedömning i enlighet med Lgeb om fråga om förordnande av god man aktualiseras.¹¹⁰ Som beskrivits ovan är det överförmyndarens ansvar att bedöma situationen för varje enskilt barn och utse en lämplig god man – antingen bland gruppen av medföljande vuxna eller en person i Sverige.

¹⁰⁴ Sverige, [Lag \[1904:26 s.1\] om vissa internationella rättsförhållanden rörande äktenskap och förmynderskap](#), 8 juli 1904.

¹⁰⁵ Detta bekräftas också i e-postkorrespondens med rättslig expert på Migrationsverket, 2 juni 2023.

¹⁰⁶ Sverige, e-postkorrespondens med representant vid Sveriges Kommuner och Regioner, 15 juni 2023, och; Sverige, e-postkorrespondens med representant vid Socialstyrelsen, 5 juli 2023.

¹⁰⁷ Sverige, [Lag \[2005:429\] om god man för ensamkommande barn](#), 9 juni 2005, 2 §.

¹⁰⁸ Sverige, [Lag \(1994:137\) om mottagande av asylsökande m.fl.](#), 1 juni 2018, 1b §.

¹⁰⁹ Sverige, [Lag \[2005:429\] om god man för ensamkommande barn](#), 1 januari 2017, 3 §.

¹¹⁰ Sverige, Sveriges kommuner och regioner, [Frågor och svar om ställföreträdare för barn utan vårdnadshavare som flyr från Ukraina](#), officiell webbsida, hämtad 8 juni 2023.

I Sverige har överförmyndaren ingen skyldighet att utse en god man när en annan vuxen anses ha trätt i föräldrarnas ställe, som nämnts under 3.3. ovan.¹¹¹ Det kan dock finnas situationer där socialnämnden eller överförmyndaren ändå bedömer att barnet behöver en god man trots att en vuxen har trätt i föräldrarnas ställe. Enligt SKR kan detta till exempel vara i situationer där en person anses ha trätt i föräldrarnas ställe för ett stort antal barn och där praktiska svårigheter kan uppstå.¹¹²

¹¹¹ Sverige, [Lag \[2005:429\] om god man för ensamkommande barn](#), 9 juni 2005, 2 §.

¹¹² Sverige, Sveriges kommuner och regioner, [Frågor och svar om ställföreträdare för barn utan vårdnadshavare som flyr från Ukraina](#), officiell webbsida, hämtad 8 juni 2023.

4. Information och praktiska utmaningar gällande tillgång till grundläggande service för barn som flytt Ukraina

4.1. Allmän information och utmaningar

Deltagande av barn från Ukraina i svensk grund- och gymnasieskola

I **Sverige** samlade Skolverket in information om deltagande av barn från Ukraina i svensk grund- och gymnasieskola. Skolverket genomförde en undersökning där alla kommuner ombads att lämna information om antalet barn i åldern 6–17 som har flytt från Ukraina och som var inskrivna eller hade ansökt om en plats i skolan i början av september 2022. Enligt de kommunerna som besvarat enkäten var närmare 6 800 barn i åldern 6–17 år i början av september 2022 inskrivna eller hade sökt en plats i förskoleklass, grundskola, grundsärskola, gymnasieskola- eller gymnasiesärskola. Genom att jämföra uppgifterna från kommunerna med uppgifter från Migrationsverket om antalet barn i åldern 6–17 år som sökt asyl eller uppehållstillstånd enligt massflyktsdirektivet fann Skolverket att fyra av fem ukrainska barn gick i skolan eller hade ansökt om en plats i skolor i Sverige.¹¹³

I **Sverige** är Göteborgs kommun och Malmö kommun de näst största respektive tredje största städerna i Sverige. Båda kommunerna har tagit emot ett stort antal personer på flykt från Ukraina. Grundskoleförvaltningen i Malmö rapporterade att det för närvarande finns 103 elever med uppehållstillstånd enligt massflyktsdirektivet inskrivna i grundskolan. Kommunen noterade vidare att antalet utskrivna elever som placerats i kommunens skolor utifrån massflyktsdirektivet uppgår till 50 elever.¹¹⁴

Rättsliga eller praktiska utmaningar som hindrar barn som flytt Ukraina att få tillgång till skydd, hälso- och sjukvård eller utbildning

¹¹³ Sverige, Skolverket (2022) [Barn från Ukraina i Svensk grund- och gymnasieskola](#), 1 september 2022.

¹¹⁴ Sverige, e-postkorrespondens med anställd på grundskoleförvaltningen i Malmö kommun, 15 juni 2023. Uppgifterna omfattar perioden 1 januari 2022 – 8 juni 2023.

I **Sverige** omfattas barn som beviljats skydd enligt massflyktdirektivet i stort av samma sociala välfärdsskydd som asylsökande barn från andra delar av världen.¹¹⁵ Enligt skollagen har barn som har ansökt om eller fått uppehållstillstånd enligt massflyktdirektivet samma rätt till utbildning som asylsökande barn. Dock omfattas varken asylsökande barn eller barn som beviljats uppehållstillstånd enligt massflyktdirektivet av skolplikten.¹¹⁶ Asylrättscentrum har lyft fram detta som en riskfaktor för dessa barn.¹¹⁷ Asylrättscentrum rapporterade vidare om ett antal utmaningar som identifierats i deras kontakt med personer som flyr från Ukraina, bland annat att: personer som beviljats skydd enligt massflyktdirektivet inte har rätt att få ersättning för vård av sjukt barn (VAB); barns avsaknad av svenskt personnummer medför problem med vissa aktiviteter, och; den låga ekonomiska ersättningen¹¹⁸ i hög grad påverkar livet för dessa barn som till exempel inte har råd med kollektivtrafik för att ta sig till sjukvården, etc. Asylrättscentrum har också mottagit rapporter kopplat till storleken på de boenden som kommunerna tillhandahåller. Ett exempel är en familj med flera barn som tilldelats ett boende på 1,5 rum.¹¹⁹

I **Sverige** rapporterade Migrationsverket att de till en början stod inför vissa utmaningar i förhållande till mottagandet av barn som flytt Ukraina på grund av bristen på rättslig vägledning och interna rutiner. Migrationsverket rapporterade att det i vissa fall förekommit svårigheter att fastställa barns identitet och släktskap till en familj eller deras tillhörighet till en institution på grund av att det saknats handlingar som pass eller annan dokumentation om att barnet tillhör en angiven institution.¹²⁰ Migrationsverket rapporterade också att ensamkommande barn kan lämnas utan ställföreträdare under en period. Detta eftersom det i mycket få fall och utsetts offentliga biträden för ensamkommande barn från Ukraina som söker uppehållstillstånd enligt massflyktdirektivet och eftersom det kan ta tid att få en god man utsedd i den kommun där barnet bor.¹²¹ Som nämnts i kapitel 3.1 ovan rapporterade Migrationsverket att en möjlig förklaring till att endast ett fåtal offentliga biträden har utsetts kan vara att den absoluta majoriteten av ensamkommande barn som söker skydd enligt massflyktdirektivet beviljas uppehållstillstånd. De har därför

¹¹⁵ Sverige, [Lag \(1994:137\) om mottagande av asylsökande m.fl.](#), 1 juli 2022, 1 §, och; [Folkbokföringslag \[1997:481\]](#), 1 och 4 §§.

¹¹⁶ Sverige, [Skollag \[2010:800\]](#), 23 juni 2010, 7 kap, 2 §, 29 kap, 2-3 §§, och; [Utlänningslag \[2005:716\]](#), 1 januari 2010, 21 kap, 2 §.

¹¹⁷ Sverige, e-postkorrespondens med jurist på Asylrättscentrum, 15 juni 2023.

¹¹⁸ Sverige, [Lag \(1994:137\) om mottagande av asylsökande m.fl.](#), 1 juli 2022, 2 § och 1 §, 2 punkten.

¹¹⁹ Sverige, e-postkorrespondens med jurist på Asylrättscentrum, 15 juni 2023.

¹²⁰ Sverige, e-postkorrespondens med rättslig expert på Migrationsverket, 2 juni 2023.

¹²¹ Sverige, e-postkorrespondens med rättslig expert på Migrationsverket, 2 juni 2023.

inte ansetts vara i behov av ett offentligt biträde.¹²² En annan utmaning som lyfts fram av både Migrationsverket och Asylrättscentrum är den begränsade tid som ges för inledande samtal med barnet. Detta kräver att personalen är särskilt medveten om olika riskindikatorer (t.ex. människohandel)¹²³ och om potentiella särskilda behov.¹²⁴ Migrationsverket rapporterade att det initialt fanns vissa utmaningar när det gällde de olika anvisningsförfarandena för ensamkommande barn respektive vuxna.¹²⁵ Anvisningsfunktionen har dock utvecklats efterhand och beskrivs vidare i kapitel 5 nedan.

I **Sverige** rapporterade två socialförvaltningar i Göteborgs kommun att inga större utmaningar som hindrar barn som flytt från Ukraina att få tillgång till skydd, hälso- och sjukvård eller utbildning har identifierats.¹²⁶ Däremot har det i vissa fall lämnats in orosanmälningar för enskilda barn.¹²⁷ Majoriteten av de barn som har kommit till kommunen går i skolan.¹²⁸ Både grundskoleförvaltningen och socialförvaltningen i Malmö kommun rapporterade att de inte identifierat några utmaningar gällande tillgången till utbildning.¹²⁹ Socialstyrelsen och SKR rapporterade att de inte identifierat några generella utmaningar.¹³⁰

4.2. Utmaningar för barn i utsatthet och i risk för utsatthet

I **Sverige** har ingen information identifierats om särskilda utmaningar gällande offentliga aktörers tillgänglighet gentemot barn som flytt Ukraina som är icke-

¹²² Sverige, e-postkorrespondens med rättslig expert på Migrationsverket, 14 juni 2023.

¹²³ Sverige, e-postkorrespondens med rättslig expert på Migrationsverket, 2 juni 2023.

¹²⁴ Sverige, e-postkorrespondens med jurist på Asylrättscentrum, 15 juni 2023.

¹²⁵ Sverige, e-postkorrespondens med rättslig expert på Migrationsverket, 2 juni 2023.

¹²⁶ Sverige, telefonsamtal med representant på socialförvaltningen i Göteborgs kommun, 16 juni 2023, och; e-postkorrespondens med representant på socialförvaltningen i Göteborgs kommun, 12 juni 2023.

¹²⁷ Sverige, telefonsamtal med representant på socialförvaltningen i Göteborgs kommun, 16 juni 2023.

¹²⁸ Sverige, telefonsamtal med representant på socialförvaltningen i Göteborgs kommun, 16 juni 2023.

¹²⁹ Sverige, Sweden, e-postkorrespondens med representant på grundskoleförvaltningen i Malmö kommun, 15 juni 2023, och; e-postkorrespondens med representant på socialförvaltningen i Malmö kommun, 19 juni 2023.

¹³⁰ Sverige, e-postkorrespondens med representant vid Sveriges Kommuner och Regioner, 15 juni 2023, och; Sverige, e-postkorrespondens med representant vid Socialstyrelsen, 31 maj 2023.

ukrainska medborgare, romer, barn med funktionsnedsättning, statslösa barn eller andra barn i utsatthet eller i risk för utsatthet.

I **Sverige** rapporterade två av socialförvaltningarna i Göteborgs kommun att de inte identifierat några särskilda utmaningar när det gäller offentliga aktörers tillgänglighet gentemot barn i utsatthet eller i risk för utsatthet.¹³¹ Göteborgs kommun arbetar för att alla barn ska få det stöd och den samhällsservice som behövs. Kommunen har även infört ett flyktingmottagningsprogram för barn som upplevt trauma.¹³²

Grundskoleförvaltningen i Malmö kommun rapporterade att kommunen har tagit emot barn som inte är ukrainska medborgare, romska barn och barn med funktionsnedsättning. Inga utmaningar gällande tillgången till utbildning har identifierats.¹³³ Socialförvaltningen i Malmö kommun rapporterade att de har behövt bostadsanpassa lägenheter för de barn som haft funktionsvariationer. Inga ytterligare utmaningar har identifierats.¹³⁴

¹³¹ Sverige, telefonsamtal med representant på socialförvaltningen i Göteborgs kommun, 16 juni 2023, och; e-postkorrespondens med representant på socialförvaltningen i Göteborgs kommun, 12 juni 2023.

¹³² Sverige, telefonsamtal med representant på socialförvaltningen i Göteborgs kommun, 16 juni 2023.

¹³³ Sverige, Sweden, e-postkorrespondens med representant på grundskoleförvaltningen i Malmö kommun, 15 juni 2023.

¹³⁴ Sverige, e-postkorrespondens med representant på socialförvaltningen i Malmö kommun, 19 juni 2023.

5. Existerande policy

5.1. Särskild handlingsplan och/eller integrerade åtgärder

I **Sverige** har ingen särskild policy eller handlingsplan som specifikt riktar sig till barn som flytt från Ukraina identifierats på nationell nivå. Som nämnts i flera kapitel ovan omfattas ensamkommande barn under massflyktdirektivet av LMA när de ansöker om uppehållstillstånd. Barn som beviljats skydd enligt massflyktdirektivet omfattas i stort sett av samma sociala skydd och rättigheter som asylsökande barn.¹³⁵ Enligt Migrationsverket gäller skillnaden främst hanteringen vid ansökningstillfället.¹³⁶

I **Sverige** har Migrationsverket tagit fram en process för utfärdande av uppehållstillstånd enligt massflyktdirektivet för ensamkommande barn från Ukraina.¹³⁷ En ansökan om skydd enligt massflyktdirektivet från ett ensamkommande barn behöver inte godkännas av en ställföreträdande vårdnadshavare. När barnet kommer gör Migrationsverket en orosanmälan till socialtjänsten i ankomstkommunen. Ankomstkommunen har socialtjänstansvaret för barnet fram till att Migrationsverket fattat beslut om uppehållstillstånd och en kommun anvisas. Anvisningskommunen tar då över det långsiktiga ansvaret enligt socialtjänstlagen.¹³⁸

I **Sverige** kommer många av de ensamkommande barnen från Ukraina tillsammans med anhöriga som inte är deras vårdnadshavare. Efter godkännande från socialtjänsten i ankomstkommunen och om det anses vara till barnets bästa kan ett barn placeras i ankomstboende eller eget boende tillsammans med de personer de anlant med. Det innebär att barnen inte alltid är kvar i ankomstkommunen i väntan på beslut om uppehållstillstånd och anvisning av kommun.¹³⁹

¹³⁵ Sverige, [Lag \(1994:137\) om mottagande av asylsökande m.fl.](#), 1 juli 2022, 1 §, och; [Folkbokföringslag \[1991:481\]](#), 1 och 4 §§.

¹³⁶ Sverige, Migrationsverket, [Ensamkommande barn från Ukraina](#), officiell webbsida, hämtad 25 april 2023.

¹³⁷ Sverige, Migrationsverket, [Ensamkommande barn från Ukraina](#), officiell webbsida, hämtad 25 april 2023.

¹³⁸ Sverige, Migrationsverket, [Ensamkommande barn från Ukraina](#), officiell webbsida, hämtad 25 april 2023.

¹³⁹ Sverige, Migrationsverket, [Ensamkommande barn från Ukraina](#), officiell webbsida, hämtad 25 april 2023.

I Sverige kan Migrationsverket sedan 1 juli 2022 anvisa en kommun att ordna boende för personer som har beviljats uppehållstillstånd enligt massflyktsdirektivet.¹⁴⁰ Ensamkommande barn som beviljats uppehållstillstånd enligt massflyktsdirektivet omfattas inte av dessa regler. Som nämnts ovan anvisas dessa barn till en kommun när de får uppehållstillstånd.¹⁴¹ Denna lagändring kan dock komma att påverka ensamkommande barn som kommer till Sverige och ansöker om uppehållstillstånd tillsammans med medsökande anhöriga som omfattas av de nya bestämmelserna.¹⁴² Ensamkommande barn som anländer till Sverige tillsammans med anhöriga i behov av hjälp med boende och som omfattas av den nya bestämmelsen är enligt Migrationsverket föremål för en särskild hantering.¹⁴³ Migrationsverket anmäler barnets behov av skydd och eventuell anknytning till anhöriga i Sverige till den kommun som är registrerad som ankomstkommun. Den kommun där de medsökande anhöriga tillfälligt placeras (i Migrationsverkets anläggningsboende) anvisas även för barnet, baserat på anknytning till den anhöriga. Den kommunen blir tillfällig anvisningskommun förutsatt att barnet vill bo tillsammans med de anhöriga och att socialtjänsten i ankomstkommunen bedömt det som lämpligt. När Migrationsverket sedan anvisar en kommun att ordna ett mer stadigvarande boende åt de medsökande anhöriga, och barnet flyttar med, kommer Migrationsverket att göra en ny anvisning för barnet till den kommun där barnets anhöriga ska bo.¹⁴⁴

5.2. Europeiska Barnrättsgarantin

I Sverige har den nationella handlingsplanen för genomförandet av den europeiska barngarantin inte anpassats till att specifikt omfatta åtgärder för att tillgodose det grundläggande behovet av skydd och tillgång till service för barn som flyr från Ukraina.¹⁴⁵ Handlingsplanen hänvisar alltså inte specifikt till kriget och barn som flytt från Ukraina. Dock identifieras asylsökande barn, barn som nyligen invandrat till Sverige från utomeuropeiska länder och barn som saknar nödvändiga tillstånd att

¹⁴⁰ Sverige, [Lag \(1994:137\) om mottagande av asylsökande m.fl.](#), 1 juli 2022, 3 §, 1 stycket, och; [Förordning om anvisning av en kommun som ska ordna boende för vissa utlännigar](#), 22 juni 2022.

¹⁴¹ Sverige, [Lag \(1994:137\) om mottagande av asylsökande m.fl.](#), 1 juli 2022, 3 §.

¹⁴² Sverige, Migrationsverket, [Anvisning av ensamkommande barn med medsökande anhöriga](#), officiell webbsida, hämtad 9 juni 2023.

¹⁴³ Sverige, Migrationsverket, [Anvisning av ensamkommande barn med medsökande anhöriga](#), officiell webbsida, hämtad 9 juni 2023.

¹⁴⁴ Sverige, Migrationsverket, [Anvisning av ensamkommande barn med medsökande anhöriga](#), officiell webbsida, hämtad 9 juni 2023.

¹⁴⁵ Sverige, Socialdepartementet (2022) [Nationell handlingsplan för att implementera den europeiska barngarantin](#), 23 mars 2022.

vistas i Sverige som utsatta grupper i en svensk kontext. Enligt handlingsplanen behöver barn i dessa situationer beaktas i de åtgärder som vidtas.¹⁴⁶

5.3. Budget

I Sverige innehåller budgetpropositionen för 2023 ingen specifik budgetpost för barn som flytt Ukraina.¹⁴⁷ Enligt regeringen ökade Migrationsverkets behov av ytterligare medel på grund av utvecklingen i Ukraina. För att hantera den stora ökningen av skyddsbehövande från Ukraina under 2022 har Migrationsverket växlat upp mottagningssystemet och ställt om sin prövningsverksamhet. Det har medfört ökade kostnader för bland annat boende och personal. Merkostnaderna för bostäder tilldelades medel genom vårändringsbudgeten för 2022,¹⁴⁸ medan de ökade personalkostnaderna hanterades inom tillgängliga medel.¹⁴⁹ Enligt regeringen ökar behovet av medel för boende, statliga ersättningar och personalkostnader för kommande år jämfört med beräknade anslag i budgetpropositionen för 2022.¹⁵⁰ Regeringen tillförde därför medel till Migrationsverkets förvaltningsanslag för att myndigheten ska kunna hantera den fortsatt höga belastningen inom verksamheterna för prövning och mottagande. Anslaget ökas med 535 miljoner kronor 2023 och 270 miljoner kronor 2024.¹⁵¹

¹⁴⁶ Sverige, Socialdepartementet (2022) [Nationell handlingsplan för att implementera den europeiska barngarantin](#), 23 mars 2022, s. 57-58.

¹⁴⁷ Sverige, Finansdepartementet (2022) [Budgetpropositionen 2023](#), 2022/23:1, 8 november 2022.

¹⁴⁸ Sverige, Finansdepartementet (2022) [Extra ändringsbudget för 2022 – Vårändringsbudget för 2022 och stöd till Ukraina](#), 2021/22:269, 17 juni 2022.

¹⁴⁹ Sverige, Finansdepartementet (2022) [Budgetpropositionen 2023](#), 2022/23:1, 8 november 2022, s. 955.

¹⁵⁰ Sverige, Finansdepartementet (2022) [Budgetpropositionen 2023](#), 2022/23:1, 8 november 2022, s. 955.

¹⁵¹ Sverige, Finansdepartementet (2022) [Budgetpropositionen 2023](#), 2022/23:1, 8 november 2022, s. 956.